

การกำกับดูแลกิจการที่ดี คุณลักษณะของบริษัท และการหลีกเลี่ยงภาษี: หลักฐานจากประเทศไทย

Corporate Governance,
Firm Characteristics and Tax Avoidance:
Evidence from Thailand

วรวิทย์ เพ็ชรรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
Email: warawitp@nu.ac.th

Warawit Phetruen

Assistant Professor of Accounting Department
Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University
Email: warawitp@nu.ac.th

การกำกับดูแลกิจการที่ดี คุณลักษณะของบริษัท และการหลีกเลี่ยงภาษี: หลักฐานจากประเทศไทย

วรวิทย์ เพ็ชรรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยอัสสวด

Email: warawitp@nu.ac.th

วันที่ได้รับบทความต้นฉบับ: 23 กุมภาพันธ์ 2566

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 5 กรกฎาคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 7 กรกฎาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการที่ดี และลักษณะของกิจการ กับการหลีกเลี่ยงภาษี กลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยเก็บข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2558-2562 จำนวนทั้งสิ้น 1,651 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีถดถอยเชิงพหุพบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีที่วัดค่าด้วยคะแนน CGR ไม่มีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี คุณลักษณะของกิจการซึ่งประกอบด้วยขนาด และผลการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการหลีกเลี่ยงภาษี ทั้งการวัดค่าการหลีกเลี่ยงภาษีด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงที่คำนวณจากภาษีทางบัญชี และภาษีเงินสด และพบว่าอายุของกิจการในตลาดหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการหลีกเลี่ยงภาษี เมื่อวัดค่าการหลีกเลี่ยงด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงที่คำนวณจากภาษีเงินสด นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ดำเนินงานและการก่อหนี้ของกิจการ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการหลีกเลี่ยงภาษี เมื่อวัดค่าการหลีกเลี่ยงภาษีด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงที่คำนวณจากภาษีทางบัญชี ผลการวิจัยช่วยเพิ่มองค์ความรู้ในส่วนของ การกำกับดูแลกิจการที่ดีและการหลีกเลี่ยงภาษี รวมทั้งเป็นประโยชน์กับผู้มีส่วนได้เสียและหน่วยงานกำกับดูแล ในการนำผลการวิจัยไปพิจารณาพฤติกรรมทางภาษีของกิจการ

คำสำคัญ: การกำกับดูแลกิจการที่ดี การหลีกเลี่ยงภาษี คุณลักษณะของกิจการ อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง

Corporate Governance, Firm Characteristics and Tax Avoidance: Evidence from Thailand

Warawit Phetruen

Assistant Professor of Accounting Department
Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University
Email: warawitp@nu.ac.th

Received: February 23, 2023

Revised: July 5, 2023

Accepted: July 7, 2023

ABSTRACT

This study aims to investigate the relationship between good corporate governance, firm characteristics, and tax avoidance. The samples of this study were companies listed on the Securities Exchanges of Thailand and Market for Alternative Investment (MAI) between 2015 – 2019 with a total of 1,651 samples. This study used multiple regression analysis for hypothesis testing. The results show that corporate governance measured by CGR scores has no relationship with tax avoidance. Firm characteristics including firm size and performance have a positive relationship with tax avoidance proxied by effective tax rate computed by both accounting tax expense (ETR) and cash tax expense (CETR). Firm age also has a positive relationship with tax avoidance proxied by CETR. In addition, the results show that the levels of capital investment and leverage of firm have a negative relationship with tax avoidance. This study adds knowledge regarding corporate governance and tax avoidance and may benefit stakeholders and regulators using the findings to consider the tax behaviour of firms.

Keywords: *Corporate governance, Tax avoidance, Firm characteristic, Effective tax rate*

■ ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

นิติบุคคลมีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจากผลกำไรจากการประกอบกิจการตามข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งภาษีที่ต้องจ่ายทำให้กำไรสุทธิและเงินสดสุทธิลดลง กิจการจึงอาจมีแนวโน้มที่จะทำการหลีกเลี่ยงภาษีเพราะค่าใช้จ่ายทางภาษีดังกล่าว (Chen et al., 2010) องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ได้นิยามการหลีกเลี่ยงภาษีไว้ว่า คือ การลดภาระทางภาษีซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นไปตามกฎหมาย แต่โดยทั่วไปจะขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], n.d.) ในด้านหนึ่งการหลีกเลี่ยงภาษีอาจเป็นการวางแผนภาษี (Tax planning) ซึ่งเป็นตามข้อกำหนดของกฎหมายจึงไม่ผิดกฎหมาย หรือในทิศทางตรงข้ามคือ การหนีภาษี (Tax evasion) ซึ่งผิดกฎหมาย (Hanlon & Heitzman, 2010) การหนีภาษีและรวมถึงการหลีกเลี่ยงภาษีโดยใช้ช่องว่างของกฎหมายถูกมองว่าผิดจริยธรรมจากหลายกลุ่มอาชีพ เช่น จากผลการศึกษาของ Kirchler et al. (2003) พบว่า เจ้าหน้าที่การเงิน นักศึกษาด้านธุรกิจ และนักธุรกิจ มีมุมมองทางลบต่อการหลีกเลี่ยงภาษีโดยใช้ช่องว่างของกฎหมาย นอกจากนี้ McGee (2006) พบว่า นักวิชาการและนักศึกษาด้านธุรกิจจะหวางประเทศส่วนใหญ่เห็นว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องที่ค่อนข้างผิดจริยธรรม แต่ไม่ว่าจะเรียกว่าอย่างไรหรือผู้เกี่ยวข้องจะมีมุมมองอย่างไร ในทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมดังกล่าวของกิจการส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ของภาครัฐเหมือนกัน (Cross & Shaw, 1981) ดังนั้นงานวิจัยนี้เรียกพฤติกรรมการเสียภาษีให้น้อยลงไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดว่าการหลีกเลี่ยงภาษี

การหลีกเลี่ยงภาษีมีสาเหตุมาจากปัจจัยใดหรือส่งผลกระทบต่อกิจการอย่างไรนั้น Jacob et al. (2021) ได้เสนอว่าปัจจัยที่ส่งผลให้มีการหลีกเลี่ยงภาษีมีสามองค์ประกอบคือ 1) ภาวะภัยทางศีลธรรม (Moral hazard) 2) ต้นทุนของการหลีกเลี่ยงภาษี และ 3) ความเป็นไปได้ของการเพิ่มผลการดำเนินงานของกิจการ โดยการที่กิจการจะเพิ่มผลการดำเนินงานนั้น หากมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับต่ำ ศีลธรรมจะเป็นปัจจัยหลัก ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมดังกล่าว แต่หากการจะเพิ่มผลการดำเนินงานของกิจการมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับสูง ต้นทุนของการหลีกเลี่ยงภาษี เช่น การถูกตรวจสอบ หรือการเสียชื่อเสียง จะเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจหลีกเลี่ยงภาษี ซึ่งจากข้อเสนอทำให้เห็นได้ว่าความต้องการเพิ่มผลการดำเนินงานเป็นตัวแปรสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของ Minnick and Noga (2010) ที่พบว่าผู้บริหารกิจการหลีกเลี่ยงภาษีก็เพื่อแสดงผลการดำเนินงานให้ดีขึ้น การหลีกเลี่ยงภาษีส่งผลอย่างไรต่อกิจการนั้น การศึกษาวิจัยที่ผ่านมายังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน เช่น Desai and Dharmapala (2009) พบว่าการหลีกเลี่ยงภาษีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าของกิจการเมื่อระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความเข้มแข็ง และสอดคล้องกับการศึกษาของ Zhang et al. (2016) ที่พบว่าการหลีกเลี่ยงภาษีของกิจการในประเทศจีนช่วยให้ผลการดำเนินงานดีขึ้นและสร้างความเติบโตให้กิจการได้ อย่างไรก็ตาม Kiesewetter and Manthey (2017) ที่ศึกษากิจการในยุโรป ไม่พบหลักฐานว่าการหลีกเลี่ยงภาษีเพิ่มมูลค่าของกิจการ และจากการศึกษากิจการในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำของโลกหรือกลุ่ม G7 ของ Saka et al. (2017) โดยพบว่าการหลีกเลี่ยงภาษีส่งผลด้านลบต่อความยั่งยืนขององค์กร

อาจเป็นเรื่องยากที่จะรู้ว่ากิจการมีการหลีกเลี่ยงภาษีหรือไม่ กิจการใช้วิธีที่เป็นไปตามกฎหมายหรือใช้ช่องว่างของกฎหมายในการหลีกเลี่ยงภาษี เว้นแต่จะมีการแจ้งเบาะแสที่จะนำไปสู่การตรวจสอบโดยหน่วยงานกำกับดูแล (Verschoor, 2017) หากพิจารณาจากข้อเสนอของ Jacob et al. (2021) ในส่วนของปัจจัยด้านต้นทุนของการหลีกเลี่ยงภาษีที่เกิดจากการถูกตรวจสอบโดยหน่วยงานกำกับดูแล ดังนั้น อาจพิจารณาได้ว่าหากหน่วยงานกำกับดูแลมีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพอาจช่วยลดการหลีกเลี่ยงภาษีของกิจการได้ ซึ่ง Zeng (2019) ที่ศึกษาการหลีกเลี่ยงภาษีจากตัวอย่างกิจการในหลายประเทศทั่วโลกพบว่า กลไกการกำกับดูแลระดับประเทศที่เข้มแข็ง (Country-level governance) เช่น ประสิทธิภาพและคุณภาพของหน่วยการกำกับดูแล ระดับการบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น ช่วยลดการหลีกเลี่ยงภาษีได้ เช่นเดียวกัน Hoopes et al. (2012) ก็พบว่าการเพิ่มการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่สรรพากรลดการหลีกเลี่ยงภาษี

ให้น้อยลง ในอีกด้านหนึ่งก็มีการศึกษากลไกในระดับองค์กร คือ การกำกับดูแลกิจการหรือความรับผิดชอบต่อสังคมว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมนี้หรือไม่นั้น โดยตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate social Responsibility) เห็นว่ากิจการมีหน้าที่ทางสังคม (Societal obligation) ที่มากกว่าการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้น (Carroll, 1979) ซึ่งรวมถึงการจ่ายภาษีเงินได้ตามจำนวนที่ควรจ่าย ดังนั้น กิจการที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีหรือมีความรับผิดชอบต่อสังคมจึงไม่ควรมีการหลีกเลี่ยงภาษี มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาผลของการมีการกำกับดูแลกิจการว่าส่งผลต่อพฤติกรรม การหลีกเลี่ยงภาษีขององค์กรหรือไม่ โดยศึกษากลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี เช่น การวัดสัดส่วนของกรรมการอิสระ (Lanis & Richardson, 2011; Pratama, 2017) คณะกรรมการตรวจสอบ (Pratama, 2017) หรือศึกษาด้วยคะแนนการกำกับดูแลกิจการโดยรวม (Kerr et al., 2016; Kiesewetter & Manthey, 2017) ซึ่งผลการศึกษาได้ข้อสรุปที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเกิดจากความแตกต่างของตัวอย่าง รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่จะกล่าวถึงในย่อหน้าถัดไป

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ เช่น ขนาดของกิจการ (Gupta & Newberry, 1997; Kim & Limpaphayom, 1998; Lanis & Richardson, 2015; Rego, 2003) ระดับการถือหุ้น (Graham & Tucker, 2006; Richardson & Lanis, 2007) ผลการดำเนินงาน (Derashid & Zhang, 2003; Rego, 2003) เป็นต้น โดยผลการศึกษายังคงมีความแตกต่างซึ่งอาจเกิดจากหลายปัจจัยในระดับมหภาค เช่น ระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน (Fernández-Rodríguez & Martínez-Aria, 2014) หรือกฎหมายและการกำกับดูแล (Gupta & Newberry, 1997; Zeng, 2019) หรือจากผลประโยชน์ของผู้บริหารโดยตรง (Minnick & Noga, 2010) ดังนั้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการที่ดี คุณลักษณะต่าง ๆ ของกิจการ กับการหลีกเลี่ยงภาษีของกิจการ ซึ่งผลการศึกษาอาจเป็นส่วนช่วยให้กับหน่วยงานกำกับดูแล ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น นักลงทุน หรือแม้แต่ผู้ให้กู้ ที่อาจพิจารณาพฤติกรรมดังกล่าวเป็นความเสี่ยงได้ใช้เป็นสารสนเทศเพิ่มเติม เพื่อพิจารณาประเด็นการหลีกเลี่ยงภาษีของกิจการได้

■ การกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลีกเลี่ยงภาษี

มีการศึกษาผลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีกันอย่างกว้างขวางว่าส่งผลต่อการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างไร จากการทบทวนวรรณกรรมผู้เขียนแบ่งการศึกษากิจการกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่วัดค่าการกำกับดูแลกิจการด้วยกลไกการกำกับดูแลเฉพาะต่าง ๆ แยกย่อยตามความสนใจของผู้วิจัย และกลุ่มที่วัดค่าด้วยคะแนนการกำกับดูแลกิจการที่ดีของกิจการในภาพรวม ซึ่งวัดค่าจากการประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ในส่วนของกลุ่มแรกนั้นเป็นการศึกษากลไกต่าง ๆ ของการกำกับดูแลกิจการที่ดี เช่น การศึกษาสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ ซึ่งสัดส่วนกรรมการอิสระที่อยู่ในระดับสูงจะถือว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดี ดังนั้น ควรจะส่งผลต่อการกำกับดูแลกิจการและลดการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น การศึกษาของ Lanis and Richardson (2011) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของกรรมการอิสระต่อการหลีกเลี่ยงภาษีในประเทศออสเตรเลียพบว่า สัดส่วนของกรรมการอิสระที่เพิ่มขึ้นสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษีที่น้อยลง นอกจากนี้ Pratama (2017) พบว่า ในประเทศอินโดนีเซียจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง แต่ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าวจากสัดส่วนของกรรมการอิสระ สำหรับในประเทศไทยนั้นมีการศึกษาความสัมพันธ์ของกลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อการหลีกเลี่ยงภาษี โดย Klaewtanong et al. (2022) ศึกษาขนาดของคณะกรรมการกับโครงสร้างการถือหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ และ Thanjunpong and Bangmek (2017) ศึกษาการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการ กรรมการตรวจสอบ โครงสร้างการถือหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สำหรับกลุ่มที่สอง การศึกษาการกำกับดูแลกิจการที่ดีใช้คะแนนการประเมินในภาพรวมเป็นตัวแทนของระดับการกำกับดูแลกิจการที่ดี เช่น การศึกษาของ Kerr et al. (2016) ที่ศึกษาผลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อการหลีกเลี่ยงภาษี และพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงจากกิจการในประเทศเม็กซิโก โดยวัดระดับการกำกับดูแลกิจการจากระดับการปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ของหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีของเม็กซิโก อีกทั้ง Kieseewetter and Manthey (2017) วัดค่าการกำกับดูแลกิจการด้วยคะแนนจาก Asset4 สำหรับการศึกษาการหลีกเลี่ยงภาษีในประเทศยุโรป สำหรับประเทศไทยมีการใช้คะแนนการประเมินของสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการไทย (Corporate Governance Report : CGR) ซึ่งเป็นคะแนนการประเมินจากข้อมูลสาธารณะของกิจการด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ ของหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี การศึกษาในประเทศไทยมีการใช้คะแนน CGR เพื่อเป็นตัวแปรสำหรับการกำกับดูแลกิจการที่ดีอยู่บ้าง เช่น ผลของการกำกับดูแลต่อคุณภาพของข้อมูลทางการเงินหรือการตกแต่งบัญชี (เช่น Meeampol et al., 2013; Phetruen & Dogmaithong, 2019) โดยยังไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงภาษีมากนัก ดังนั้น

สมมติฐานที่ 1: การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการหลีกเลี่ยงภาษี

■ คุณลักษณะของกิจการกับการหลีกเลี่ยงภาษี

มีการศึกษาคุณลักษณะของกิจการหลาย ๆ อย่างว่ามีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษีหรือไม่ ซึ่งงานวิจัยนี้ทำการศึกษา 5 คุณลักษณะที่มีการศึกษาในต่างประเทศ ประกอบด้วย อัตราการลงทุนในสินทรัพย์ดำเนินงาน อัตราการก่อหนี้ ขนาดของกิจการ อายุของกิจการ และผลการดำเนินงาน ดังนี้

อัตราการลงทุนในสินทรัพย์ดำเนินงาน

Gupta and Newberry (1997) เห็นว่าการตัดสินใจต่าง ๆ ด้านการลงทุนในสินทรัพย์ดำเนินงานในกลุ่ม ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์จะมีผลกระทบต่ออัตราภาษีที่แท้จริง เนื่องจากการมีสินทรัพย์ดังกล่าวเพิ่มโอกาสในการบริหารภาษีของกิจการได้จากการคิดค่าเสื่อมราคา งานวิจัยในประเทศตะวันตกพบว่าอัตราส่วนของสินทรัพย์ดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี ซึ่งส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่าเป็นผลจากวิธีการคิดค่าเสื่อมราคาด้วยวิธีอัตราเร่ง (Gupta & Newberry, 1997; Richardson & Lanis, 2007) ที่หลักภาษีอนุญาตให้กิจการใช้คำนวณค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ได้ ซึ่งแตกต่างจากวิธีการคิดค่าเสื่อมราคาตามหลักการบัญชี หรืออีกนัยหนึ่งความสอดคล้องกันระหว่างหลักการบัญชีกับภาษี (Book-Tax Conformity) ในการคิดค่าเสื่อมราคาอยู่ระดับต่ำ Noor et al. (2008) พบว่า กิจการในประเทศมาเลเซียที่มีการลงทุนในสินทรัพย์ดำเนินงานในระดับสูงมีอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือกิจการที่มีการลงทุนในสินทรัพย์ดำเนินงานในระดับสูงมีการหลีกเลี่ยงภาษีมากกว่ากิจการที่มีการลงทุนในสินทรัพย์ดำเนินงานในระดับต่ำ ดังนั้น

สมมติฐานที่ 2: ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ดำเนินงานความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี

อัตราการใช้หนี้ (Leverage)

ดอกเบี้ยจ่ายจากการก่อหนี้เป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีได้ ดังนั้น กิจการอาจใช้การก่อหนี้เพื่อการหลีกเลี่ยงภาษี งานวิจัยได้ศึกษาโครงสร้างการจัดหาเงินกับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงโดยส่วนใหญ่พบความสัมพันธ์เชิงลบ กล่าวคือ อัตราการใช้หนี้ที่สูงขึ้นมีความสัมพันธ์กับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงที่น้อยลง โดย Richardson and Lanis (2007) ศึกษาพบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างอัตราการใช้หนี้กับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงของกิจการ ในประเทศออสเตรเลียและเห็นว่ากิจการใช้การก่อหนี้เพื่อหลีกเลี่ยงภาษี อย่างไรก็ตามกิจการอาจต้องชั่งน้ำหนักระหว่างจำนวนการก่อหนี้ที่ยังจะได้ประโยชน์ทางภาษีอยู่กับความเสี่ยงของการล้มละลายจากภาระหนี้สินที่มากเกินไป (Loney, 2015)

การศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่พบว่า อัตราการใช้หนี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราภาษีที่แท้จริง (การศึกษาส่วนใหญ่ใช้อัตราการใช้หนี้เป็นตัวแปรควบคุม) หมายความว่ากิจการที่มีการก่อหนี้ในระดับสูงมีการหลีกเลี่ยงภาษีน้อยลง (Arunruangsirilert et al., 2022; Mahawong & Pajongwong, 2019) ซึ่ง Graham and Tucker (2006) เห็นว่าหากกิจการมีผลประโยชน์ทางภาษีด้านอื่น ๆ อยู่แล้วอาจไม่ใช้วิธีการกั๊กมเพื่อประโยชน์ทางภาษีจากดอกเบี้ย ซึ่งอาจหมายความว่าอัตราการใช้หนี้ที่น้อยก็ไม่ได้หมายความว่าจะไม่มีการหลีกเลี่ยงภาษี นอกจากนี้ จากการศึกษาของ Kovermann (2018) ในประเทศที่มีระบบการเงินแบบพึ่งพาธนาคาร (Bank-based Economy) ผู้ให้กู้อาจมองการหลีกเลี่ยงภาษีที่ไม่ประสบความสำเร็จ โดยกิจการไม่สามารถรักษาระดับของอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงได้ เป็นความเสี่ยงทางภาษี (Tax Risk) อันจะส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดต้นทุนทางการเงินของผู้ให้กู้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของกิจการได้เช่นกัน ดังนั้น

สมมติฐานที่ 3: การก่อหนี้มีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี

อายุกิจการ (Age)

Beasley (1996) เห็นว่าหากกิจการอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ยาวนานขึ้นจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของตลาดได้ เช่น การปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการบริษัท ซึ่งการทำผิดต่าง ๆ จะลดลง สอดคล้องกับ Shahzad et al. (2019) ที่พบว่าเมื่อกิจการอยู่ในช่วงเติบโตเต็มที่จะยอมรับความเสี่ยงต่าง ๆ ได้น้อยลง และ Pratama (2017) ที่เห็นว่ากิจการที่มีอายุยาวนานและมีชื่อเสียงจะพยายามลดความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจส่งผลในแง่ลบต่อชื่อเสียงของกิจการ โดยพบว่าอายุของกิจการในประเทศอินโดนีเซียมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงหรือมีการหลีกเลี่ยงภาษีน้อยลง เมื่อกิจการมีอายุยาวนานขึ้น อย่างไรก็ตาม Loderer and Waelchli (2010) กลับพบว่า เมื่อกิจการอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ยาวนานขึ้น ความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพจะลดลง รวมถึงการกำกับดูแลกิจการมีแนวโน้มแย่ลงด้วย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการกำกับดูแลกิจการได้ นอกจากนี้ Lanis and Richardson (2011) ศึกษาพบว่ากิจการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศออสเตรเลียเป็นเวลานาน มีแนวโน้มที่จะมีการหลีกเลี่ยงภาษีมากขึ้น ซึ่งอาจสอดคล้องกับแนวคิดว่ามีผลการกำกับดูแลกิจการที่แย่ลง ดังนั้น

สมมติฐานที่ 4: อายุของกิจการมีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี

ขนาดกิจการ

Siegfried (1972, cited in Gupta & Newberry, 1997) เห็นว่าบริษัทขนาดใหญ่มีทรัพยากรมากกว่า จึงมีอำนาจชักจูงกระบวนการทางการเมืองให้เป็นไปตามที่ต้องการหรือมีอำนาจทางการเมือง (Political Power) ซึ่งกิจการขนาดใหญ่ก็อาจใช้อำนาจในประเด็นของการเสียภาษีเงินได้ของกิจการได้เช่นกัน นอกจากนี้ Rego (2003) เห็นว่ากิจการขนาดใหญ่มีกิจกรรมทางธุรกิจหรือรายการทางการเงินเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงมีโอกาสที่จะใช้รายการเหล่านั้นในการหลีกเลี่ยงภาษี เช่น รายการค้ากับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน เป็นต้น ซึ่งการศึกษาของ Kim and Limpaphayom (1998) ที่ศึกษาตัวอย่างกิจการในประเทศไทย ฮองกง เกาหลีใต้ มาเลเซีย และไต้หวัน และการศึกษาของ Lanis and Richardson (2015) ที่ศึกษาตัวอย่างกิจการในประเทศอเมริกา และ Derashid and Zhang (2003) ที่ศึกษาบริษัทตัวอย่างในประเทศมาเลเซีย พบหลักฐานสนับสนุนลักษณะความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดอำนาจทางการเมือง

ในอีกด้านหนึ่ง กิจการที่ประสบความสำเร็จจะพยายามหลีกเลี่ยงความสนใจของหน่วยงานกำกับดูแลหรือภาครัฐเพื่อลดต้นทุนทางการเมือง (Political Cost) ที่อาจเกิดขึ้นจากการถูกตรวจสอบ ซึ่งขนาดของต้นทุนทางการเมืองจะพิจารณาได้จากขนาดของกิจการ (Watts & Zimmerman 1978) ดังนั้น เพื่อลดต้นทุนทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นจากการถูกตรวจสอบหรือมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐที่เพิ่มขึ้น จึงไม่เสี่ยงที่จะหลีกเลี่ยงภาษี โดย Davidson and Heaney (2012) ที่ทำการศึกษาเรื่องขนาดกิจการต่อการหลีกเลี่ยงภาษีในประเทศออสเตรเลียโดยพบว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่ (มาก) จะเสียภาษีในอัตราที่สูง อย่างไรก็ตาม Gupta and Newberry (1997) พบว่า ในประเทศอเมริกาในช่วงเวลา ก่อนและหลังการออกกฎหมายปฏิรูปภาษีในปี ค.ศ. 1986 ขนาดกิจการมีความสัมพันธ์กับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงต่างกัน ในขณะที่ก่อนการปฏิรูปภาษีมียผลการวิเคราะห์ที่สนับสนุนแนวคิดต้นทุนทางการเมือง แต่หลังการปฏิรูปภาษีมียผลการวิเคราะห์สนับสนุนแนวคิดอำนาจทางการเมือง นอกจากนี้ Fernández-Rodríguez and Martínez-Aria (2014) ศึกษาประเทศในกลุ่ม BRIC พบว่าขนาดกิจการมีส่งผลต่ออัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับระบบการควบคุมจากภาครัฐ ดังนั้น

สมมติฐานที่ 5: ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี

■ ผลการดำเนินงาน

โดยปกติแล้วการที่กิจการมีกำไรมากก็ต้องเสียภาษีเป็นจำนวนมาก ซึ่งตามแนวคิดของต้นทุนทางการเมืองที่กล่าวมาแล้ว (Watts & Zimmerman 1978) กิจการที่มีกำไรสูงอาจเป็นที่สนใจของภาครัฐหรือหน่วยงานกำกับดูแล ดังนั้น กิจการจะหลีกเลี่ยงต้นทุนทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้น จึงลดความเสี่ยงด้วยการไม่หลีกเลี่ยงภาษี ซึ่งการศึกษาของ Gupta and Newberry (1997) พบว่า ผลการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง เช่นเดียวกัน Kim and Limpaphayom (1998) พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงกับกำไรจากการดำเนินงานของกิจการในประเทศไทย ฮ่องกง เกาหลีใต้ มาเลเซีย และได้หวัน กล่าวคือ กิจการที่มีกำไรมากจะหลีกเลี่ยงภาษีน้อยลง

อย่างไรก็ตาม Rego (2003) กล่าวว่า บริษัทที่มีกำไรมากกว่ามีแรงจูงใจมากกว่าบริษัทที่มีกำไรน้อยที่จะหลีกเลี่ยงภาษี เพราะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสำหรับการวางแผนภาษีน้อยกว่า โดยได้ศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษีจากตัวอย่างกิจการในอเมริกา นอกจากนี้ Huseynov and Klamm (2012) เห็นว่าบริษัทที่มีกำไรสูงกว่ามีความได้เปรียบบริษัทที่มีกำไรน้อยกว่าในการใช้ผลประโยชน์ทางภาษี เช่น การบริจาคเพื่อลดภาษีได้ การศึกษาของ Mahawong and Pajongwong (2019) จากกิจการในประเทศไทยพบว่า ผลการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาวมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงหรือมีการหลีกเลี่ยงภาษีมากกว่าสำหรับกิจการที่มีผลการดำเนินงานดี นอกจากนี้ Derashid and Zhang (2003) และ Noor et al. (2008) ที่ศึกษากิจการในมาเลเซีย และ Pratama (2017) ที่ศึกษากิจการในประเทศอินโดนีเซียพบว่า ผลการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง หรือมีการหลีกเลี่ยงภาษีมากในกิจการที่มีผลกำไรสูง ดังนั้น

สมมติฐานที่ 6: ผลการดำเนินงานของกิจการมีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี

■ วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ไม่รวมบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลของบริษัทตัวอย่างระหว่างปี พ.ศ. 2558 ถึง 2562 จำนวน 5 ปี จากฐานข้อมูล SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยตัดตัวอย่างที่มีข้อมูลตัวแปรต่าง ๆ ไม่ครบถ้วนในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ตัดตัวอย่างที่มีอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงมากกว่า 100% ตัวอย่างที่มีผลขาดทุน และตัวอย่างที่มีอัตราภาษีที่แท้จริงเป็นค่าลบ เพื่อลดผลกระทบในการคำนวณค่าเฉลี่ยของอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงเช่นเดียวกับงานวิจัยก่อนหน้า (Davidson & Heaney, 2012; Richardson & Lanis, 2007) รวมตัวอย่างสำหรับการศึกษารวม 1,651 ตัวอย่าง (Firm-year) ดังนี้

สมมติฐานที่ 6: ผลการดำเนินงานของกิจการมีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี

ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างแยกตามกลุ่มอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	144	8.72
สินค้าอุปโภคบริโภค	132	8.00
สินค้าอุตสาหกรรม	345	20.90
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	317	19.20
ทรัพยากร	153	9.27
บริการ	443	26.83
เทคโนโลยี	117	7.09
รวม	1,651	100.00

■ การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis) สำหรับการความสัมพันธ์ตามสมมติฐานต่าง ๆ โดยโมเดลสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เป็นดังนี้

$$\text{TAXAVOID} = \beta_0 + \beta_1\text{CG} + \beta_2\text{AGEPUB} + \beta_3\text{SIZE} + \beta_4\text{LEV} + \beta_5\text{CAP} + \beta_6\text{ROA} + \text{Industry_dummy} + \varepsilon$$

โดย

TAXAVOID	=	อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) หรือ อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงที่คำนวณจากภาษีเงินสด (CETR)
CG	=	ตัวแปรหุ่น กำหนดค่าเป็น 1 หากบริษัทมีคะแนน CG และ 0 หากไม่มีคะแนน CG
AGEPUB	=	อายุของบริษัทโดยนับตั้งแต่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
SIZE	=	ลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม
ROA	=	อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์
CAP	=	อัตราส่วนบัญชีที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ต่อสินทรัพย์รวม
LEV	=	อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม
Industry_dummy	=	ตัวแปรหุ่นของกลุ่มอุตสาหกรรม

เช่นเดียวกับวรรณกรรมที่ผ่านมา (Chen et al., 2010; Davidson & Heaney, 2012; Mahawong & Pajongwong, 2019; Minnick & Noga, 2010; Pratama, 2017) ผู้วิจัยวัดระดับการหลีกเลี่ยงภาษีด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (Effective Tax Rate: ETR) เป็นการใช้จ่ายจำนวนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้จากงบกำไรขาดทุนคำนวณย้อนกลับเพื่อหาอัตราภาษี โดย $ETR = \text{ภาษีเงินได้ทางบัญชี} / \text{กำไรก่อนภาษีเงินได้}$ เพื่อแสดงว่ากิจการเสียภาษีเงินได้ที่แท้จริงในอัตราที่เท่าไร และอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงจากจำนวนภาษีเงินได้ที่จ่ายเป็นเงินสด (Cash Effective Tax Rate: CETR) ซึ่งมีการคำนวณเช่นเดียวกับ ETR หากแต่ค่าใช้จ่ายเป็นเงินสดจากงบกระแสเงินสด โดย $CETR = \text{ภาษีเงินได้ที่จ่ายเป็นเงินสด} / \text{กำไรก่อนภาษีเงินได้}$ โดยอัตราภาษีที่คำนวณได้หากมีจำนวนน้อยกว่าอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ภาครัฐกำหนดจะพิจารณาว่ามีการหลีกเลี่ยงภาษี

เนื่องจาก ETR และ CETR ที่มีค่าน้อยจะพิจารณาว่ากิจการมีพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงภาษี ดังนั้น เพื่อการแปลผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับตัวแปร ผู้วิจัยได้ปรับตัวแปร ETR และ CETR เป็นค่าลบด้วยการคูณอัตราส่วนดังกล่าวด้วย -1 เพื่อแสดงว่าจำนวนอัตราที่สูงสื่อถึงการหลีกเลี่ยงภาษีที่มากขึ้น ผู้วิจัยวัดค่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีด้วยคะแนนการกำกับดูแลกิจการเช่นเดียวกับการศึกษาของ Phetruen and Dogmaithong (2019) โดยกำหนดให้บริษัทที่มีคะแนนการกำกับดูแลกิจการมีค่าเป็น 1 และเพื่อลดผลกระทบของค่าศูนย์ สำหรับอายุของกิจการจากการเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในปีแรกจึงบวกอายุด้วย 1 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Loderer and Waelchli (2010)

■ ผลการศึกษา

ตารางที่ 2 สถิติเชิงพรรณนา

	N=1,651	Mean	SD	25%	50%	75%
ETR		0.1476	0.0926	0.0846	0.1645	0.1983
CETR		0.1624	0.1340	0.0702	0.1518	0.2098
CG		0.7383	0.4397	0	1	1
AGEPUB		16	11	6	14	25
SIZE		15.1978	1.4841	14.0542	14.9742	16.0329
ROA		0.0829	0.0650	0.0371	0.0688	0.1113
CAP		0.2420	0.2108	0.0563	0.1915	0.3810
LEV		0.3491	0.1920	0.1820	0.3345	0.5082

ค่าเฉลี่ยของอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) อยู่ที่ร้อยละ 14.76 ในขณะที่อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงที่คิดจากเงินสด (CETR) มีค่าเฉลี่ยมากกว่าเล็กน้อยมีค่าร้อยละ 16.24 ซึ่งทั้งสองรายการมีค่าน้อยกว่าอัตราภาษีของประเทศไทย ส่วนส่วนของกิจการที่มีคะแนนการกำกับดูแล (CG) มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 74 ของกลุ่มตัวอย่าง อายุกิจการ (AGEPUB) (นับตั้งแต่วันเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์) มีค่าเฉลี่ยประมาณ 15 ปี อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) เฉลี่ยร้อยละ 8.16 มีสัดส่วนของที่ดินอาคารและอุปกรณ์ต่อสินทรัพย์รวม (CAP) เฉลี่ยร้อยละ 24 และมีการก่อหนี้ (LEV) เฉลี่ยร้อยละ 35

ตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ – Pearson’s correlation coefficient

	ETR	CETR	CG	AGEPUB	SIZE	ROA	CAP	LEV
ETR	1.000							
CETR	0.449	1.000						
CG	-0.071	-0.013	1.000					
AGEPUB	-0.046	-0.088	0.119	1.000				
SIZE	-0.116	-0.136	0.155	0.248	1.000			
ROA	-0.143	-0.226	0.038	-0.049	-0.066	1.000		
CAP	0.065	0.005	-0.090	-0.055	-0.167	0.016	1.000	
LEV	0.053	0.035	0.039	-0.050	0.338	-0.235	-0.063	1.000

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยตัวแปรการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CG) กับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงทั้งสองตัว ซึ่งพิจารณาได้ว่าอาจไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นนัยสำคัญเนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์มีค่าระดับต่ำ -0.071 สำหรับ ETR และ -0.013 สำหรับ CETR นอกจากนี้ หากพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นไม่พบว่ามีตัวแปรใดมีค่าสหสัมพันธ์ในระดับสูง โดยค่าสหสัมพันธ์สูงสุด คือ ระหว่าง ขนาดของกิจการ(SIZE) กับอัตราดอกเบี้ย (LEV) ซึ่งมีค่า 0.338 อย่างไรก็ตามยังอยู่ในระดับปานกลาง จึงเชื่อว่าจะส่งผลให้ไม่เกิด Multicollinearity ของโมเดลที่ต้องการวิเคราะห์

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ

	Negative ETR		Negative CETR	
	Coef.	t-stats	Coef.	t-stats
CG	0.006	1.52	-0.010	-1.78
AGEPUB	0.000	1.67	0.001	2.56 *
SIZE	0.010	6.79 ***	0.014	7.26 ***
ROA	0.074	2.53 *	0.266	6.86 ***
CAP	-0.037	-4.18 ***	-0.018	-1.48
LEV	-0.010	-3.40 **	-0.001	-0.16
Constant	-0.276	-12.50 ***	-0.360	-12.10 ***
Industry_Dummy	Incl.		Incl.	
N	1,607		1,584	
Adj. R ²	0.083		0.094	
F-stats	13.19		14.76	
p-value	0.000		0.000	
Durbin-Watson	1.947		2.015	

หมายเหตุ: *p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุที่แสดงในตารางที่ 4 เป็นผลการวิเคราะห์จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ซึ่งได้ตัดตัวอย่างที่ผิดปกติ (Outliers) ด้วยการคำนวณค่า Cook's D Statistics ของทั้งสองโมเดล ผลการวิเคราะห์พบว่า ในโมเดลที่ 1 ที่วัดการหลีกเลี่ยงภาษีด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงจากภาษีทางบัญชี (ETR) พบว่า ขนาดของกิจการ (SIZE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (t-stats = 6.79) กล่าวคือกิจการขนาดใหญ่ขึ้นมีการหลีกเลี่ยงภาษีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในหลายประเทศ (Derashid & Zhang, 2003; Kim & Limpaphayom, 1998; Lanis & Richardson, 2015) ผลการวิเคราะห์ยังพบอีกว่า ผลการดำเนินงาน (ROA) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t-stats = 2.53) ตามลำดับ กล่าวคือ กิจการมีผลการดำเนินงานดีขึ้นจะมีการหลีกเลี่ยงภาษีมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยในหลายประเทศ (Derashid & Zhang, 2003; Lanis & Richardson, 2015; Mahawong & Pajongwong, 2019) นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ระดับสินทรัพย์ดำเนินงาน (CAP) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (t-stats = -4.18) กล่าวคือการมีสินทรัพย์ดำเนินงานระดับสูงมีการหลีกเลี่ยงภาษีน้อย ผลการศึกษาที่พบไม่สอดคล้องกับงานวิจัยส่วนใหญ่ในต่างประเทศ (Derashid & Zhang, 2003; Gupta & Newberry, 1997; Noor et al., 2008; Richardson & Lanis, 2007) และระดับการก่อหนี้ (LEV) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (t-stats = -3.40) กล่าวคือ กิจการที่มีการก่อหนี้ในระดับสูงมีการหลีกเลี่ยงภาษีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทย (Arunruangsirilert et al., 2022; Mahawong & Pajongwong, 2019)

ในส่วนของโมเดลที่ 2 วัดการหลีกเลี่ยงภาษีด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงด้วยภาษีเงินสด (CETR) พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีไม่มีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี เช่นเดียวกับโมเดลที่ 1 นอกจากนี้ ยังพบว่าขนาดของกิจการและผลการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (t-stats = 7.26) และ 0.001 (t-stats = 6.86) ตามลำดับ ซึ่งผลการวิเคราะห์ให้ผลเหมือนกับโมเดลที่ 1 กล่าวคือ กิจการขนาดใหญ่ กิจการที่มีผลการดำเนินงานที่ดี มีการหลีกเลี่ยงภาษีมากขึ้น นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าอายุกิจการ (AGEPUB) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t-stats = 2.56) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lanis and Richardson (2011) ที่พบว่า อายุกิจการที่มากขึ้นมีการหลีกเลี่ยงภาษีมากขึ้น ในส่วนของอัตราส่วนสินทรัพย์ดำเนินงานและอัตราก่อหนี้ไม่พบความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างมีนัยสำคัญ

■ สรุปผลและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและคุณลักษณะของกิจการกับการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยเก็บข้อมูลตัวอย่างระหว่างปี 2558-2562 ทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุจากการศึกษาพบว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่วัดค่าจากคะแนน CGR ไม่มีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษีของกิจการ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าในการพิจารณาประเมินผลคะแนนการกำกับดูแลกิจการที่ดีในส่วนของ CGR อาจยังไม่ได้รวมประเด็นในส่วนของความรับผิดชอบด้านภาษีของกิจการ

ในส่วนของคุณลักษณะของกิจการ ผลการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างพบว่า ขนาดกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการศึกษานับสนุนแนวคิดอำนาจทางการเมืองของ Siegfried (1972, cited in Gupta & Newberry, 1997) ที่กิจการขนาดใหญ่อาจมีอำนาจที่จะชักจูงหน่วยงานกำกับดูแลให้ไปทำตามที่ต้องการ และผลการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษีเช่นกัน กิจการที่มีกำไรมากจะเสียภาษีน้อยลงซึ่งอาจอธิบายได้ด้วยค่าใช้จ่ายในการวางแผนภาษีต่าง ๆ เฉลี่ยแล้วมีจำนวนน้อยกว่าจึงสามารถวางแผนการหลีกเลี่ยงภาษีได้มากกว่า (Rego, 2003) ซึ่งรวมทั้งเมื่อมีกำไรสูงหรือมีเงินสดคงเหลือมากกว่าก็มีแนวทางในการลดภาษีได้มากกว่าจากรายการลดหย่อนต่าง ๆ

ในขณะที่ความสัมพันธ์ของอัตราก่อนหักเหมือนจะได้ผลลัพธ์ตรงข้ามกับผลการวิจัยในประเทศตะวันตก ทั้งนี้อาจพิจารณาตามข้อเสนอของ Graham and Tucker (2006) ที่เห็นว่ากิจการอาจมีผลประโยชน์ด้านภาษีอื่น ๆ แล้วอาจไม่ใช่ประโยชน์จากสินทรัพย์ดำเนินงานหรือการก่อกำหนดนี้ แนวคิดนี้อาจใช้อธิบายความสัมพันธ์ของระดับสินทรัพย์ดำเนินงานได้เช่นกัน กล่าวคือในอุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์มีตัวตนจำนวนมากก็จะได้รับประโยชน์จากค่าเสื่อมราคาที่เป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีได้อยู่แล้ว จึงอาจไม่จำเป็นต้องหาวิธีการอื่น ๆ อีกเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีให้มากขึ้น นอกจากนี้ อาจเป็นไปได้ว่ากิจการส่วนใหญ่เลือกที่จะคำนวณภาษีด้วยหลักของภาษีเพื่อลดความยุ่งยากในการจัดทำรายงานทางการเงินและการคำนวณภาษี ดังนั้น ความสอดคล้องของกันของวิธีการคิดค่าเสื่อมราคาจึงอยู่ในระดับสูง จึงไม่มีการใช้ประโยชน์จากเรื่องค่าเสื่อมราคาเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี

ผลการวิจัยนี้ช่วยเพิ่มองค์ความรู้ทางวิชาการในส่วนของ การกำกับดูแลกิจการที่ดี การหลีกเลี่ยงภาษี ผู้มีส่วนได้เสียสามารถใช้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาประเด็นความเสี่ยงทางภาษีของกิจการได้ นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินการกำกับดูแลกิจการได้มีข้อมูลเพื่อพิจารณาประเด็นเรื่องของกิจกรรมทางภาษี เพื่อให้ผลคะแนนดังกล่าวครอบคลุมในทุกมิติของการกำกับดูแลกิจการ การศึกษาในอนาคตอาจพิจารณาตัวแปรด้านเวลา และศึกษารายกลุ่มอุตสาหกรรมเนื่องจากความต่างกันของปัจจัยต่าง ๆ อาจส่งผลต่อพฤติกรรมด้านภาษีของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมต่างกัน

References

- Arunruangsirilert, T., Srihirunpunlop, C., & Boonyawat, K. (2022) The relationship between board of director's characteristics and corporate tax planning of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. *Executive Journal*, 42(1), 44-58.
- Beasley, M. S. (1996). An empirical analysis of the relation between the board of director composition and financial statement fraud. *Accounting Review*, 71(4), 443-465.
- Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of Management Review*, 4(4), 497-505. <https://doi.org/10.2307/257850>
- Chen, S., Chen, X., Cheng, Q., & Shevlin, T. (2010). Are family firms more tax aggressive than non-family firms? *Journal of Financial Economics*, 95(1), 41-61. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2009.02.003>
- Cross, R. B., & Shaw, G. K. (1981). The evasion-avoidance choice: A suggested approach. *National Tax Journal*, 34(4), 489-491.
- Davidson, S., & Heaney, R. (2012). Effective tax rates and the political cost hypothesis: a re-evaluation of Australian evidence. In *Australian Tax Forum*, 27,(1), 79-105.
- Derashid, C., & Zhang, H. (2003). Effective tax rates and the "industrial policy" hypothesis: evidence from Malaysia. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 12(1), 45-62. [https://doi.org/10.1016/S1061-9518\(03\)00003-X](https://doi.org/10.1016/S1061-9518(03)00003-X)
- Desai, M. A., & Dharmapala, D. (2009). Corporate tax avoidance and firm value. *The Review of Economics and Statistics*, 91(3), 537-546.
- Fernández-Rodríguez, E., & Martínez-Arias, A. (2014). Determinants of the effective tax rate in the BRIC countries. *Emerging Markets Finance and Trade*, 50(sup3), 214-228.
- Graham, J. & Tucker, A. (2006). Tax shelters and corporate debt policy. *Journal of Financial Economics*, 81(3), 563-594. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2005.09.002>
- Gupta, S., & Newberry, K. (1997). Determinants of the variability in corporate effective tax rates: Evidence from longitudinal data. *Journal of Accounting and Public Policy*, 16(1), 1-34. [https://doi.org/10.1016/S0278-4254\(96\)00055-5](https://doi.org/10.1016/S0278-4254(96)00055-5)
- Hanlon, M., & Heitzman, S. (2010). A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2), 127-178. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.09.002>
- Hoopes, J. L., Mescall, D., & Pittman, J. A. (2012). Do IRS audits deter corporate tax avoidance?. *Accounting Review*, 87(5), 1603-1639.
- Huseynov, F., & Klamm, B. K. (2012). Tax avoidance, tax management and corporate social responsibility. *Journal of Corporate Finance*, 18(4), 804-827. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2012.06.005>

- Jacob, M., Rohlfling-Bastian, A., & Sandner, K. (2021). Why do not all firms engage in tax avoidance? *Review of Managerial Science*, 15(2), 459-495.
<https://doi.org/10.1007/s11846-019-00346-3>
- Kerr, J. N., Price, R., & Román, F. J. (2016). The effect of corporate governance on tax avoidance. In *Annual Conference on Taxation and Minutes of the Annual Meeting of the National Tax Association* (Vol. 109, pp. 1-50). National Tax Association.
- Kiesewetter, D., & Manthey, J. (2017). Tax avoidance, value creation and CSR—a European perspective. *Corporate Governance*, 17(5), 803-821. <https://doi.org/10.1108/CG-08-2016-0166>
- Kim, K. A., & Limpaphayom, P. (1998). Taxes and firm size in Pacific-Basin emerging economies. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 7(1), 47-68.
[https://doi.org/10.1016/S1061-9518\(98\)90005-2](https://doi.org/10.1016/S1061-9518(98)90005-2)
- Kirchler, E., Maciejovsky, B., & Schneider, F. (2003). Everyday representations of tax avoidance, tax evasion, and tax flight: Do legal differences matter? *Journal of Economic Psychology*, 24(4), 535-553. [https://doi.org/10.1016/S0167-4870\(02\)00164-2](https://doi.org/10.1016/S0167-4870(02)00164-2)
- Klaewtanong, A., Peatrat, N., & Sutjasen, A. (2022). Good corporate governance and tax avoidance of listed companies in the Market for Alternative Investment (MAI) of Thailand. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal Humanities and Social Sciences*, 42(1), 51-69.
- Kovermann, J. H. (2018). Tax avoidance, tax risk and the cost of debt in a bank-dominated economy. *Managerial Auditing Journal*, 33(8/9), 683-699.
<https://doi.org/10.1108/MAJ12-2017-1734>
- Lanis, R., & Richardson, G. (2011). The effect of board of director composition on corporate tax aggressiveness. *Journal of Accounting and Public Policy*, 30(1), 50-70.
<https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2010.09.003>
- Lanis, R., & Richardson, G. (2015). Is corporate social responsibility performance associated with tax avoidance? *Journal of Business Ethics*, 127(2), 439-457.
<https://doi.org/10.1007/s10551-014-2052-8>
- Loderer, C., F., & Waelchli, U. (2010). Firm age and performance.
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1342248>
- Loney, S., (2015). Corporate Leverage and Taxes around the World.
<https://doi.org/10.26076/7d39-813a>

- Mahawong & Pajongwong (2019) The relationship between firm performance and corporate tax avoidance of listed companies in the Stock Exchange of Thailand in SET 100 Index. *Kasetsart Applied Business Journal*, 13(18), 15-40.
- McGee, R. W. (2006). The ethics of tax evasion: A survey of international business academics. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.803964>
- Meeampol, S., Rodpetch, V., Srinammuang, P., & Wongsorntham, A. (2013). The relationship between corporate governance and earnings quality: A case study of listed companies in the Stock Exchange of Thailand (SET). In *Management, Knowledge and Learning International Conference*, 1345-1353.
- Minnick, K., & Noga, T. (2010). Do corporate governance characteristics influence tax management? *Journal of Corporate Finance*, 16(5), 703–718. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2010.08.005>
- Noor, R. M., Matsuki, N. A., & Bardai, B. (2008). Corporate effective tax rates: A study on Malaysian public listed companies. *Management & Accounting Review*, 7(1), 1-20.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (n.d.) Tax avoidance. in *Glossary of Tax Terms*. Retrieved from <https://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.html>
- Phetruen, W. & Dokmaithong, S. (2019). The relationship between corporate governance and earnings management: Evidence from Thai listed companies. *Journal of Business, Economics and Communications*. 14(3).133-145.
- Pratama, A. (2017). Company characteristics, corporate governance and aggressive tax avoidance practice: A study of Indonesian companies. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 6(4), 70.
- Rego, S. O. (2003). Tax-avoidance activities of US multinational corporations. *Contemporary Accounting Research*, 20(4), 805-833. <https://doi.org/10.1506/VANN-B7UB-GMFA-9E6W>
- Richardson, G., & Lanis, R. (2007). Determinants of the variability in corporate effective tax rates and tax reform: Evidence from Australia. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(6), 689-704. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2007.10.003>
- Saka, C., Oshika, T., & Jimichi, M. (2017). Does Tax Avoidance Diminish Sustainability? <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3061565>
- Shahzad, F., Lu, J., & Fareed, Z. (2019). Does firm life cycle impact corporate risk taking and performance? *Journal of Multinational Financial Management*, 51, 23-44. <https://doi.org/10.1016/j.mulfin.2019.05.001>

- Thanjunpong, S., & Bangmek, R. (2017). The influence of board of directors, audit committee and ownership structure impact on tax planning: An empirical evidence of Thailand. *Journal of Accounting Profession*, 13(37), 29-44.
- Verschoor, C. C. (2017). Whistleblower awards increase: Whistleblower reporting of illegal acts is key to effective law enforcement. *Strategic Finance*, 98(10), 23-25.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1978). Towards a positive theory of the determination of accounting standards. *Accounting Review*, 53(1) 112-134.
- Zeng, T. (2019). Country-level governance, accounting standards, and tax avoidance: a cross-country study. *Asian Review of Accounting*. 27(3), 401-424.
<https://doi.org/10.1108/ARA09-2018-0179>
- Zhang, C., Cheong, K. C., & Rasiah, R. (2016). Corporate tax avoidance and performance: Evidence from China's listed companies. *Institutions and Economies*, 8(3) 61-83.